

ידיעת השבת היא שמירתה

גבריאל (גבי) רייס
שליח לשעבר (קייפטאון, תשס"ב)
כיום מדריך טיולים במוזיאון מגדל דוד

בפרשת השבוע נכתב כך: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. וְאַתָּה דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר, אַךְ אֵת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמְרוּ. כִּי אוֹת הוּא בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדַרְתֵּיכֶם לְדַעַת, כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם. וְשַׁמְרַתֶם אֵת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הוּא לָכֶם. מִחֻלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת כִּי כָל הַעֹשֶׂה בָּהּ מְלָאכָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקְרַב עַמִּי. שֵׁשֶׁת יָמִים יַעֲשֶׂה מְלָאכָה, וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן קֹדֶשׁ לַה'; כָּל הַעֹשֶׂה מְלָאכָה בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת, מוֹת יוּמָת. וְשַׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֵת הַשַּׁבָּת לְדַרְתֶּם, בְּרִית עוֹלָם. בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הוּא לְעֵלָם. כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ, וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת וַיִּנְפֹּשׁ" (שמות לא', יב'-יז')

ישנן שתי שאלות בנוגע לפסוקים הללו. הראשונה – מדוע הפסוק מדבר בתחילה על שבתות ברבים "אך את שבתותי תשמרו" ואחר כך חוזר ליחיד "ושמרתם את השבת"? השאלה השניה – מה משמעות המילה לדעת? מהי אותה ידיעה?

הנצי"ב בפירושו, העמק דבר, מסביר, כי הכוונה במילה 'שבתותי' אינה רק לשבת אלא לכל יום שיש בו שבתה, כמו יום טוב הנקרא שבתון. זאת אומרת, בכל יום בו ישנה הפסקה מהיום-יום הרגיל, ישנה דרישה לשמור על אותו יום. אך עדין יש להבין מה משמעות המילה 'לדעת' - מה עלינו לדעת כאשר אנו באים לקיים את מצוות שמירת השבת או שאר הימים הטובים? הנצי"ב מסביר שכל דבר שגורם לישראל התעוררות לקדושה, כמו בית המקדש או המשכן, מגיע על ידי התפעלות מדבר שבקדושה, כמו שגם גוי הרואה בית כנסת או ספר תורה יכול להגיע להתפעלות הנפש כשהוא מבין שלפניו נמצא משהו קדוש. כאשר נתפסים לדבר חיצוני הנראה מרשים ומעורר מחשבות לקדושה, קל מאוד להגיע למדרגה של הקדושה. בית המקדש או המשכן הם מרשימים ללא ספק ובהחלט מעוררים לקדושה, אבל כאשר מדובר על שבת, איך אדם מישראל יוכל להשיג קדושה ביום זה ככה סתם? הרי לכאורה אין הבדל מהותי בין שבת ליום אחר, לפחות מבחינה חיצונית. על כן מסביר הנצי"ב ששבת היא אות שבו הקב"ה בעצמו מסייע להגיע לקדושה למי שבא להתקדש. לכן קדושה זו של שבת יקרה בעיני הקב"ה עד כדי כך שהיא דוחה כל עשייה, אפילו עשייה של קדושה כמו בניין המשכן או המקדש. לכן הציווי על שמירת השבת מגיע דווקא כאן אחרי הציוויים על בניית המשכן.

פירוש 'המילה' לדעת המופיעה בפסוק, מסביר הנצי"ב, היא החובה של האדם להתכונן לקראת שבת. בלי הכנה נכונה לשבת האדם לא ירגיש קדושת שבת באמת. לפי זה ישנה מצווה לדעת מהי שבת ומצווה להתכונן לקראת שבת, ובעבור הכנה זו מקבל האדם שכר, ושכרו הוא העונג שחש בשבת. לפי זה לדעת, יש להבין כי הידיעה עצמה מהי שבת היא עונג ושכר גדול לאדם - אדם המבין באמת את משמעות השבת יכול באמת ליהנות מהשבת. השבת אצל אדם כזה הופכת להיות משהו מופלא באמת. לפי הנצי"ב, מי שמכין עצמו לשבת בצורה זאת מובטח לו גם עזרה מן השמיים וגם שכר בצורת עונג אמיתי שיגיע לאדם משבת עצמה.

ברצוני לשאול שאלה נוספת הקשורה לסדר הדברים הכתובים בפרשה. מובן מדוע ציווי השבת מופיע לאחר מצוות הקמת המשכן, להדגיש את חשיבות השבת ושמירתה גם מול קדושת המשכן, אבל מדוע מופיע ציווי השבת לפני חטא העגל? לדעתי, יש כאן אמירה חשובה מאוד בהבנת חשיבותה של השבת. לשבת יש תפקיד חשוב בשמירה על שני זכרונות - שבת היא זכר למעשה בראשית והיא גם זכר ליציאת מצרים. הזכרונות הללו מעידים על שני עקרונות אמוניים ביהדות - האמונה בבורא העולם והאמונה בקשר הישיר שלו עם בני ישראל.

בחטא העגל עם ישראל בגד בשני העקרונות האלו. הוא הכריז על העגל 'אלה אלוהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים' - זה סותר גם את האמונה בבורא העולם וגם את האמונה בקשר שלו איתנו. לדעתי השבת במובן זה היא תיקון מסוים לחטא העגל - שמירת שבת כראוי מעידה על העקרונות הללו ומחזירה את עם ישראל אל א-לוקיו.

לתגובות: gabzy22@gmail.com